

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקנא

ערב שבת קודש
פרשת בראשית
כ"ו בתשרי ה'תשע"ג

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מנהג עתיק ללמוד בכל ראש-חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות חייו (לדוגמה, אם הוא בן י"ג אומר פרק י"ד), ואם הפרק מכיל פחות מ"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, חוזרים ללמוד את הפרק שוב עד שיעלה כמספר חודשי השנה; ואם הפרק מרובה בפסוקים, לומדים שניים או יותר פסוקים בכל ראש-חודש²³.

[מנהגים נוספים של ער"ח וראש-חודש נדפסו לאחרונה בגיליונות: תתקל"ד, תתקמ"ג ועוד].

יום רביעי

א' במרחשוון, ב' דראש-חודש

מי ששכח יעלה ויבוא במנחה, ונזכר בערבית מוצאי-ראש-חודש - לאחר 'שמונה עשרה' של ערבית יאמר איזה מזמור, ואחר-כך יתפלל שוב 'שמונה עשרה' לתשלומי מנחה, וזאת בתורת נדבה דווקא (ואין צריך לחדש בה דבר, כיוון שמתפלל אותה מפני ספק)³⁶.

יום שישי

ג' במרחשוון

בערב-שבת קודש נותנים לצדקה 'משנה' - סכום כפול, גם בשביל יום השבת³⁷.

שטו. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אג"ק ח"כ עמ' רפג.
36) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמו"ר סי' קט סעיף יז, ועיי"ש בסעיף ה.

37) ראה הנלקט ב'שערי צדקה' סי' סא.

במקום זה. אבל אם נזכר אחרי תפילת מוסף, אינו חוזר³⁰. בברכת המזון, אם נזכר לפני ברכת "הטוב והמטיב", אפילו בלילה, יאמר כנוסח שבסידור, ואם נזכר אחר-כך - אינו חוזר³¹.

נוהגים אשר היחיד מברך בהלל תחילה וסוף גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל³².

את כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל את השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה²³.

הש"ץ מסיים ובה לציון לעצמו, ולא בקול רם³³. מכיוון שיש הפסק גדול בין הכנסת ספר-התורה לבין הקדיש, ומניחים בינתיים תפילין דרבננותם וקוראים קריאת-שמע, עליכן צריך לומר [ולפחות לסיים בקול³⁴] איזה מזמור לפני אמירת הקדיש שלפני מוסף³⁵.

30) שו"ע אדמו"ר סי' קכו ס"ג.

31) שו"ע אדמו"ר סי' קפח ס"ו.

32) ספר-המנהגים שם, וראה אג"ק חלק טו עמ' פד. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לברך בעצמו על הלל דר"ח גם כשהתפלל בציבור. ואמנם הוא ציין זאת כמנהג בית הרב בלבד, וציווה שלא לספר עד"ו - 'רשימות' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, חוברת ח, ס"ע 20; 'רשימות היומן' עמ' רי, וש"נ. אך בהתוועדות שבת מברכים החודש מנ"א תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי מוגה), סיפר זאת הרבי ברבים, כמנהג חסידים - 'אריינכאפן' ולומר את הברכה בעצמו בחשאי (והרי גילוי המנהגים לרבים ע"י הרבי כמוהו כהוראה לרבים בזה, כמ"ש בשיחה הנדפסת בראש ס' המנהגים).

לענין הפסקה לעניית אמן בהלל בר"ח וחומה"פ, ראה המסקנא ב'התקשרות' גיליון תמא ובס' הפסק בתפילה ספ"ד ובמילואים שם, שלפי אדמו"ר כנראה אין לענות יותר מאשר בברכות ק"ש (דלא כמ"ש כמה מלקטים ובגיליון שלח), וש"נ.

33) כי אז יצטרך לומר מייד את הקדיש, ולא כנהוג להסמיכו (גם) לתפילת מוסף (וכפי שהורה פעם הרבי, וראה נימוקי אור"ח סי' נה).

34) ע"פ ספר-המנהגים עמ' 6, ד"ה כ"ק אדמו"ר.

35) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, 'ספר המאמרים - ליקוט' ח"ב עמ'

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו בתשרי ה'תשע"ג - ג' במרחשוון ה'תשע"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו בתשרי	הלכות טומאת אוכלין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי אישות פרק יח.	מ"ע צח.
ש"ק	כ"ז בתשרי	פרק ד-ו.	פרק יט.	מ"ע צח.
א'	כ"ח בתשרי	פרק ז-ט.	פרק כ.	מ"ע צח.
ב'	כ"ט בתשרי	פרק י-יב.	פרק כא.	מ"ע צח.
ג'	ל' בתשרי	פרק יג-טו.	פרק כב.	מ"ע צח.
ד'	א' במרחשוון	פרק טז. הלכות כלים.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק כג.	מ"ע צח.
ה'	ב' במרחשוון	פרק ג-ה.	פרק כד.	מ"ע קז.
ו'	ג' במרחשוון	פרק ו-ח.	פרק כה.	מ"ע קח.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ו בתשרי	3:43	4:30	4:52	5:49	8:33	11:27	11:57	5:11.7	5:36
ש"ק, כ"ז בתשרי	3:44	4:31	4:52	5:50	8:33	11:27	11:57	5:10.5	5:35
א', כ"ח בתשרי	3:45	4:32	4:53	5:51	8:33	11:27	11:57	5:09.3	5:34
ב', כ"ט בתשרי	3:46	4:32	4:54	5:51	8:33	11:26	11:56	5:08.2	5:32
ג', ל' בתשרי	3:46	4:33	4:54	5:52	8:34	11:26	11:56	5:07.0	5:31
ד', א' במרחשוון	3:47	4:34	4:55	5:53	8:34	11:26	11:56	5:05.9	5:30
ה', ב' במרחשוון	3:48	4:34	4:56	5:54	8:34	11:26	11:56	5:04.8	5:29
ו', ג' במרחשוון	3:48	4:35	4:56	5:54	8:34	11:26	11:56	5:03.6	5:28

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם). שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בראשית	4:34	5:46	4:49	5:48	4:40	5:46	4:52	5:48
נח	4:26	5:38	4:41	5:40	4:32	5:38	4:45	5:41

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוד** • עורך: **נחמיה קפלון** • הגהה: **יוסף יצחק אולידורט**
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעיריאגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב **יוסף יצחק הכהן אהרונב**
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

בחיילא יתיר¹⁹.

בהתוועדות שבת בראשית תשי"ז ציווה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לגבאי בית-הכנסת, למכור, ככלל שנה, את העליות של כל השנה, הגבהה וגלילה. בשנים מאוחרות יותר נהגו למכור מצוות נוספות, עד שבשנים האחרונות נמכרו, בין השאר: הוצאת הספר-תורה והכנסתו; עליות 'חזק'; 'נר למאור'; 'יין לקידוש' (=הוצאות ההתוועדויות של הרבי)²⁰.
 כתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך".
 במוצאי שבת בראשית מכריזים שוב²¹: "ויעקב הלך לדרכו"²².

יום שני

כ"ט בתשרי, ערב ראש-חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה, יותר מהרגיל²³.

(19) ספר-השיחות תש"ה, עמ' 64.
 (20) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שצו. (אף שנפסק בשו"ע אדמו"ר ז"ל ס' שו סט"ז רק ש"אפשר ליישב המנהג בדוחק" לעשות 'מכירה פומבית' בשבת, עיי"ש. וראה המובא בכף החיים שם ס"ק מב). ובסה"ש תש"נ ח"א עמ' 83 נתבארה שייכות העניין לשבת בראשית דווקא.
 (21) לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 369.
 (22) לעניין המראה במטוסי אל-על מכל מקום, או בכל מטוס משדה תעופה בארה"ק, במוצאי ש"ק - ראה 'כפר חב"ד' גיליון 398 עמ' 31, ושם באריכות לפני ג' תמוז ה'תשס"ו, שהרבי עורר את הרה"ח ר' אברהם שי' סלמון מראשון-לציון שיש 'שאלה' בזה, ומתברר שלמרות שהרבי דיבר, כדרכו, על 'שאלה' ולא על איסור ממש, הרי בפועל הסביר זאת לעיתונאי מר יצחק שי' הילדסהיימר באריכות עד שעיקבו והפסיד את הטיסה במוצש"ק, בשעתו. ואם בני-יורק כך, בארה"ק על אחת כמה וכמה. ומתברר שבפועל מכינים פעמים רבות את המטוסים בש"ק כשיש להם צורך בכך. הכנה רגילה של מטוס נמשכת כשלוש שעות, וניתן היה לחשוב שלא לאסור ביהודי יותר מאשר בנוי "בכדי שיעשו" (ראה קצות השלחן סי' קכד בבדי-השלחן סי' ק ה בשם שו"ת כתב סופר או"ח סי' ג, ובפסקי תשובות סי' שיח אותיות ב'ג), אבל הרבי דיבר גם על טיסות שהיו בשעות מאוחרות יותר, וכנראה יש לאסור כל הלילה, אולי מפני שבפועל מחללים שבת בשבילנו ויש למנוע זאת, גם אם אין בטיסה זו איסור מצידנו משרות הדין. ועצ"ע.

(23) משום ש"בערב-ראש-חודש מוסיפים בנתינת צדקה" (התוועדויות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593). מספרים שהרבי היה נותן מדי ע"ח ע"ג הרב גרונר שי' שטרות-כסף (כנראה: 100\$ בכל פעם) לצדקה, לגבאי כיה"ג (הרב פינסון ז"ל). אגב, בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' ס"ע עז, הביא מהאחרונים מנהג ישראל להרבות בנתינת צדקה בראש-חודש עצמו, אך לע"ע לא מצאתי מנהג זה

יום שלישי

ל' בתשרי, א' דראש-חודש מרחשוון

בכל יום שיש בו מוסף, אין האבל יורד לפני התיבה, גם לא בתפילות ערבית ומנחה²⁴.
 אומרים בתפילת ערבית "יעלה ויבוא" גם אם מתפללים ערבית מבעוד יום²⁵.
 בליל ראש-חודש אין מפסיקין להכריז "יעלה ויבוא" לפני שמונה-עשרה²⁶ כדיבור, אבל טופחים על השולחן וכדומה כדי להזכיר זאת²⁷.
 שכח לומר "יעלה ויבוא" בתפילת ערבית, אינו חוזר. בשחרית ובמנחה - אם נזכר (או הסתפק) לאחר אמירת ה"ה" של "המחזיר שכינתו לציון", יסיים את הברכה, יאמר "יעלה ויבוא" וימשיך בברכת 'מודים'. אם כבר התחיל 'מודים' ועד סיום יהיו לרצון השני, חוזר ל"רצה" (ורק אם נזכר לאחר שאמר שם ה' של סיום ברכת 'מודים' או 'שים שלום', יאמר "למדני חוקיך", ויחזור ל"רצה")²⁸. אם נזכר לאחר סיום יהיו לרצון השני - חוזר לראש התפילה ואינו אומר "אדני שפתי תפתח"²⁹. ורשאי לרדת לפני התיבה לחזרת הש"ץ

מובא בשיחות וכתבי הרבי, גם לא בשערי צדקה'.
 (24) ספר-המנהגים עמ' 36.
 (25) שו"ע אדמו"ר ז"ל סי' קח סי"ג. וראה בארוכה 'דיני ומנהגי ראש חודש-חב"ד' פ"ז הערה 2, וש"נ.
 (26) סידור אדמו"ר.
 (27) 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' פ"ז הערה 4, שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתין לזה כדי לפסוע לאחוריו לפני תפילת שמונה-עשרה. בליל ב' לא טפחו על השולחן, והרבי לא המתין לזה (עד שנת תשכ"ה עכ"פ - 'התקשרות' גיליון קיח עמ' 20, עיי"ש שבשנים האחרונות בבית חיינו היו טופחים בקביעות גם בליל ב', אבל לא ידוע אם הרבי המתין לזה). ועכ"פ מפני ירידת הדורות והתגברות השכחה, לכאורה יש מקום לטפוח גם ביום השני, ואף בשחרית ובמנחה רצוי שיאמר אחד הגבאים וכדומה את התיבות "יעלה ויבוא" בקול רם, וכולי האי ואולי. וראה הגהות מהרש"ל לטור סי' רלו ומטה משה סי' תקט שאצלם לא נהגו להכריז יעו", אלא הש"ץ או השמש היה מתחיל להתפלל בלחש מוקדם לפני הציבור, וכשהיה מגיע ליעו"י היה אומר זאת בקול רם. וראה מנהגי מהרי"ל הל' ר"ח (עמ' ה), שבליל שני דר"ח היו מכריזים "ראש חודש". ומציינים למנהגים ד"ק וורמיישא ל' יוזפא שמש סי' סב, ולספר 'דברי קהלת' עמ' 63, 78.
 (28) ע"פ קצות השלחן סי' מז בבדי השלחן סי' קז. וראה באריכות ב'התקשרות' גיליון ת"ת.
 (29) שערי-תשובה וכו' שם הריטב"א. (וע"ע קצות-השולחן בבדי-השולחן סי' עח).

להתחיל את התורה מחדש

מה למדים מסמיכות "בראשית ברא" ל"וזאת הברכה", ושייכות שניהם לסיום התורה "לעיני כל ישראל" • כאשר מונח אצל האדם שאינו מציאות לעצמו וכל אשר לו מהמחדש בכל יום טובו – יהיה חלק מ"לעיני כל ישראל" • זו גם נתינת כוח למרות מעמדו ומצבו, כי גם אם אינו לומד כל התורה, יוכל להחזיק לומדי תורה ולהשתתף בלימודם • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

משה רבינו הוא רועה ישראל. הוא המדריך שלהם שיתנהגו בכל הנהגותיהם כדבעי, ועלידו משפיעים להם כל הצטרותם. וכמאמר רז"ל¹ שירידת המן היה בזכותו של משה. גם ענני הכבוד שהיו בזכותו של אהרן ובארה של מרים, הנה כשנסתלקו אהרן ומרים, חזרו בזכותו של משה². ובאמת הנה גם לפני זה היה ההשפעה ממשה רבינו, ורק עברה באמצעות אהרן ומרים. כי, ענינו של רועה ישראל הוא, שהוא דואג ומספק לבניישראל כל המצטרך להם הן בגשמיות והן ברוחניות. אבל בכדי לקבל את ההשפעה ממשה רבינו, רועה ישראל, ואתפשטותיה שבכל דרא ודרא³ – צריכים לעמוד בביטול והתקשרות אליו. צריכים להיות מסורים כמו צאן לרועה, צאן שאין להם רצונות משלהם, והולכים היכן שהרועה מוליך אותם. ובשעה שאין רצונות אישיים, לא בעניינים ארציים, ולא בעניינים שמיימים, אלא מסורים

א. יש להוסיף ולבאר בפרטיות יותר שייכות¹ "לעיני כל ישראל" עם הקריאה שלאחרי זה – "בראשית ברא אלקים" (שהרי מיד כשמסיימים את התורה מתחילים אותה עוד הפעם מתחילתה), וכן עם הקריאה שלפני זה, בהתחלת הפרשה – "וזאת הברכה". עניין "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" הוא, שיהודי צריך לדעת, ש"את השמים", עניינים רוחניים, ואת הארץ, עניינים גשמיים – "ברא אלקים". אין לו לחשוב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"², אלא עליו לדעת שמשל עצמו ("אייגענע") אין לו מאומה, כל מה שיש לו, הגשמיות והרוחניות שלו, יש לו מזה שהקב"ה מהוה בכל רגע ורגע³ כללות הבריאה וגם את ההשפעה אליו בפרט. הרמז ב"וזאת הברכה אשר ברך משה" הוא:

- (1) מכאן עד סוס"ד – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (ביידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 437 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
- (2) עקב ח, יז.
- (3) שענין זה נכלל בהתיבות "ברא אלקים" (ראה לקמן ס"ד).

טעמי המקרא, גם בתיבת 'שאת' (ד,ז)¹². ההפסקות בין העולים: הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, קרא כנדפס בחומש 'תורה תמימה' – החמישי מסיים: "ואחות תובליקין נעמה" (ד,כב); והשישי: "לקח אותו אלוקים" (ה,כד). הפטרה: "כה אמר... יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיהו מב,הכא)¹³. נכון לדעת זמן המולד לפני ברכת החודש¹⁴. המולד: ביום שני אחר-הצהריים בשעה 2:41 ו-9 חלקים. מברכים החודש מרחשוון¹⁵: ביום השלישי וביום הרביעי. אין אומרים "אב הרחמים"¹⁶. שבת מברכים היא יום התוועדות. ההתוועדות – בבית-הכנסת¹⁷. זמנה – בהתאם לתנאי המקום¹⁸. בדרך כלל, יש לסדרה באופן שיוכלו להמשיכה בביתם עם בני-הבית. הנשים והבנות יסדרו התוועדות לעצמן בשבת, או במוצאי שבת¹⁸. בשבת בראשית היו החסידים נוהגים להתוועד

- (12) שהיא אחד מה"מקראות שאין להן הכרע", הן למנהג ישראל הרווח, והן לדברי הרבי במכתבו הדין בנושא – ראה 'התקשרות' גיליונות: תמו"ו עמ' 18 ות"נ עמ' 17. ראה גם: שו"ת אגרות משה י"ד ח"ג סי' קיז סוף אות א. הנסמך באנציקלופדיה התלמודית ערך 'טעמי המקרא' ס"ב (כרך כ עמ' תקצ"ח).
- (13) ספר-המנהגים עמ' 32.
- (14) סידור אדמו"ר. ולכן נהגו להכריז זאת באותה שעה ברבים, ראה ליקוטי מהר"ח (בראש ח"ג, בהשמטות לח"ב פח,ב), ושערי רחמים על השערי-אפרים שער י ס"ק מז.
- הש"ץ עומד, זכר לקידוש החודש, שבו ראש ב"ד עומד ואומר 'מקודש' וכל העם עונני אחריו (מג"א סי' תיז ס"ק א), והציבור עומדים אגב חביבותא (שערי-רחמים שם ס"ק מג, אבל לא מן הדין, אף שהמנהג [כמ"ש בקצות השלחן סי' פג בבדה"ש ס"ק ג, משערי אפרים שם סל"ו] שהש"ץ אוחז אז ס"ת בידו, ראה משנה ברורה סי' קמו בשערי-הציון ס"ק יח).
- (15) כן הוא האיות – "מרחשוון" תיבה אחת, כנפסק בשו"ע אה"ע סי' קכו ס"ו בהג"ה ונו"כ (וכן הוא ברוב מכתבי רבותינו נשיאנו מחודש זה, ולא כמופיע בלוח כולל-חב"ד "מרחשוון". ו'חשוון' המופיע בסידורי תורה-אור ותהלת ה' בברכת החודש, ובלוח היום יום וכדומה במשך החודש – אינו אלא קיצור). הוא"ו הנוספת כאן בפנים – היא כמובן רק מפני הכתיב המלא. להקלה על הקורא ותו לא.
- (16) סידור אדמו"ר.
- (17) היום-יום, ל' בניסן.
- (18) לקוטי-שיחות, כרך טז, עמ' 523.

אחרי-כן ילמדו כשעה⁸ מאמר של חסידות שהיה מובן לכולם, ואחרי-כך התפילה⁹. "דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת-ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות¹⁰, אשר יוקבע בכל הבתי-כנסיות באיזה נוסח שיהיה"¹¹. קריאת התורה: לכאורה יש לקרוא כרגיל כפי

את אמירת הפסוקים הנדפסים בספר התהילים לאומרם לפני ואחרי אמירת תהילים לא גרס הרבי כלל (ראה צילום כ"ק בשבועון 'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשם להתקשרות' גיליונות תמה, תמד ולשערי הל' ומנהג ח"ה סי' יג). (8) "בכנופיא בבית-הכנסת דווקא" (בכל שבת) – אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"א עמ' רפא. (9) כל הענין – ספר המנהגים עמ' 30. (10) באסיפת צא"ח שהתקיימה כנראה בראשית חודש כסלו תשי"ח העלו סברא לנהל תעמולה מורחבת אודות אמירת תהילים כפי שנחלק לימי החודש, אך הרבי העלה חשש שעיסוק גדול בזה באותה שעה יפריע לפעילות הקבועה והעיקרית, ולכן ענה: "לעת-עתה לא לחשוב על-דבר פעולות חדשות בממדים רחבים". אבל יחד עם זה הורה: "מובן ופשוט שכל הנ"ל הוא בהנוגע לעבודה מיוחדת בהחדרת תקנה זו, אבל פשיטא שבכל הזמנות יש להזכיר ולעורר על-דבר תקנה זו וכן אודות השיעור דחומש ותנאי" (ההדגשה שלי – אג"ק כרך טז עמ' קסט). כן עורר הרבי בהזמנות אחרת באמצעות המזכירות את יו"ר צא"ח בשעתו הרה"ח ר' ישראל לייבוב ע"ה "לעורר על כך שתקנת אמירת תהילים בכל יום שייכת לכל יהודי, ולהשתדל שבבתי-כנסת רבים ככל האפשר תונהג תקנה זו" (ספר 'צעירי-אגודת-חב"ד' עמ' 193). עוד בעניין שיעור התהילים: בגיליון התקל"ג עמ' 15 הובא בשם הרב דוד ראסקין ע"ה ששיפר לתלמידי 'הקבוצה' מאה"ק דשנת תשכ"ה, כי הרבי אמר לו פעם, אודות דברי כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח נ"ע (קובץ מכתבים שבסו"ס התהילים 'אוהל יוסף יצחק' עמ' 211) ש"התהילים שאומרים לפני התפילה, שייכים לתיקון חצות", ואין יוצאים בהם י"ח שיעור התהילים היומי – ושאחרי אמירת הקטורת כבר אפשר לומר את שיעור התהילים היומי, ע"כ. למען הדיוק, הננו להודיע כי בירור שעשינו אצל רבים מהקבוצה דשנת תשכ"ה העלה שאף אחד מהם איננו זוכר זאת, ואפשר שברבות השנים חלה טעות במסירת הדברים. ויש לזכור שהמדובר במנהג תדיר שלא לומר השיעור לפני התפילה, שהוא כ"מעשים בכל יום" שאינם צריכים לראיה כלל (סוכה מד,א, ובמעדני יו"ט על הרא"ש פ"ד דברכות סי' לה אות ע"ש ו"ג). (11) כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח נ"ע – אג"ק ח"ב עמ' תקכד. קובץ מכתבים שבסו"ס תהילים אהל יוסף יצחק עמ' 192. וכן באג"ק של הרבי כרך ה עמ' לג. ובשיחת ש"פ פקודי תשכ"ז (הובא גם בס' 'דעם רבינו' קינדר' שם, תרגום מאידיש): "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצים' אלא ידרוש 'אלה פקודי המשכן'... – כתוב (וא"ו בחולם) בפתק: על כמה יהודים פעלת שיעור לומר את כל התהילים בשבת מברכים?".

(4) תענית ט, א.
(5) תקו"ז תס"ט (קיי, רע"א. קיד, רע"א).

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

כ"ו בתשרי

לאמירת כל התהילים בציבור⁶. אחרי אמירת כל התהילים יאמר מי שאין לו הורים קדיש יתום. ואם יש חיוב – יארציט או אבל – יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה (לפחות – יאמרנו האומר קדיש⁷) את ה'יהי רצון' שאחרי ספר זה.

והמאחר – ישלימנה בהקדם.

כשהגיע כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מנהג זה לאדמו"ר מקופישיניץ (אג"ק ח"ג עמ' תקע"ח). כתב: "וזה כשנה אשר הצעתי כי בכל שבת מברכים ינהיגו בהבתי כנסיות לאמר כל התהלים... לפי הזמן המתאים להם, אם בש"ק בהשכמה קודם התפילה, או בין מנחה למעריב". ולפי זה, אפשר שמי שלא הספיק לומר (או לסיים) את התהילים לפני התפילה, יש עדיפות להשלמה בין מנחה למעריב (מאשר אחרי מוסף או לפני מנחה).

ואכן, בספר 'היכל מנחם' (ח"ג עמ' רסו) נעתיקה רשימת הרב לוי ש"י גולדשטיין: "סיפר לי הרב י. ש"י ק. שלפני הרבה שנים היה ב'יחידות' אצל הרבי, ושאל מה לעשות בנוגע לסיום ספר התהילים בש"ק מברכים החדוש, כשאין גומרים אותו קודם תפילת שחרית, וע"ז ענה הרבי: "יכולים לגמרו אחר תפילת מנחה, ואם עדיין לא גמרו (ובלילה – אין אומרים תהילים מצד תורה שבכתב וכו'), אינני רואה למה תמתין אחרי חצות לילה, לכן יכולים לגמרו ביום ראשון", ע"כ. משמע שיש עדיפות להשלמה אחרי תפילת מנחה דווקא. ואע"פ שבמענה שנדפס בלוח השבוע לש"פ עקב אשתקד (גיליון תקמ"ב הערה 1) נזכרה האפשרות להשלים זאת "בין השיחות דהתנועות" – אולי שם משום-מה לא מצא זמן להשלים אחרי מנחה.

6) כך היתה התקנה, ולא כ'שפיץ חב"ד' שחושבים שמכיוון שהם עוסקים בחסידות – אינם צריכים לבוא לאמירת תהילים, כי בזמן שהוא עוסק בלימוד החסידות או שהוא מייחד ייחודים" או שהוא בעצמו אינו יודע מה הוא עושה, ממילא אומר הוא תהילים בפני עצמו "מורם מעם"; לא כך היתה התקנה, אלא צריך לומר תהילים בציבור דווקא, יחד עם כל ישראל, שבהמשך לזה היא גם התקנה השנייה – התנועות שלאחר התפילה, שענין התנועות הרי הוא מיוסד על אהבת ישראל... שבזמן התנועות אומרים 'לחיים' ומברכים איש את רעהו... (משיחת שבת בראשית, התנועות א, תשכ"א). נדפס גם בס' "דעם רבי'נס קינדער" (עמ' תלב).

7) הרבי לא נהג לומר 'יהי רצון' אחר אמירת כל ספר שבתהילים (י"א שאמרו פ"א בסוף כל התהילים. ואז צריך לומר זאת כמובן בלשון רבים, כי כולל כל הספרים), וגם כאן הציע אמירתו רק כדי ליישב יותר אמירת קדיש על כל ספר, ומשמע שללא זאת אינו נאמר.

שניים מקרא ואחד תרגום: נשיאי חב"ד נהגו לקרוא פרשה אחת או שתיים ('ראשון', 'שני') ביום חמישי בלילה אור ליום שישי. ביום שישי אחר חצות⁸ היו מתחילים שוב מהתחלה, ו'מעבירים' את כל הסדרה עם ההפטרה. בשבת בבוקר לפני התפילה, היו 'מעבירים' שוב מ'שביעי'. נזהרים (על כל פנים לכתחילה) שלא להפסיק באמצע קריאת שמו"ת⁹.

שבת קודש פרשת בראשית

כ"ז בתשרי, מברכים החדוש מרחשוון

* ידוע פתגם רבותינו נשיאינו³: "אָזוי ווי מען שטעלט זיך שבת בראשית, אָזוי גייט אַ גאַנץ יאָר" [=כפי שמתייצבים בשבת בראשית, כך נמשכת השנה כולה].

קידוש: למנהגנו, נזהרים גם בארצנו הקדושה שלא לקדש בליל שבת ב"שעה השביעית"⁴. השכם בבוקר⁵ יתקבצו אנ"ש לבית הכנסת

1) ובאג"ק סוף כרך ח"י הביא הרבי שזו ההכרעה "בנוגע לפועל" בין הדעות השונות אודות הזמן המועדף לקריאת שמו"ת שהובאו בשו"ע אדה"ז סי' רפה ס"ו (אחר חצות או אחרי תפילת שחרית), עיי"ש.

2) שו"ע אדה"ז סי' רפה ס"ו. 'התקשרות' גיליון תסז עמ' 20.
3) לקוטי שיחות, כרך כ, עמ' 556, וש"נ. וב'אוצר מנהגי חב"ד' ר"ע ת' מוכיח מלקוטי שיחות, כרך י, עמ' 190, שגם מוצא שבת בכלל זה. (עוד בקשר לשבת בראשית: סה"ש עמ' 44. 'התנועות' תשנ"ב ח"א עמ' 188).

4) דהיינו בת"א מהשעה 17:41 עד השעה 18:41 (בשעות החורף). ראה שו"ע אדמו"ה סי' רעא ס"ג. 'קיצור הלכות' שם ס"ז ובהערות. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' קמא. 'התקשרות' גיליון שעט עמ' 16.

5) אמירת תהילים אינה דוחה תפילה בציבור (קובץ רו"ש עמ' 30),

פנאי ללמוד, ויוצא י"ח בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית¹⁰, אבל מה אם לא למד גם בזמנו הפנוי? – הנה גם במצב כזה אין לו להתייאש. כי: הרביים אומרים שבשמחת תורה יכולים לפעול על-ידי קו השמחה אותו עניין שפועלים בראש השנה ויום הכיפורים בקו המירות¹¹. והיינו, שאפילו כאשר עבר חודש אלול, ימי הסליחות, ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, ואפילו ביום כיפור בנעילה גם לא שב בתשובה רחמנא ליצלן, מכל מקום, בכוא שמחת תורה יכול לשוב בתשובה בקו השמחה. וגם – "לעני כל ישראל", לכלול את עצמו עם כל בני ישראל, שענין זה הוא מצד גילוי עצם הנשמה, שהנשמות מתאימות, שמצד זה באה אהבת ישראל אמיתית¹². וכיון שעצם הנשמה היא תמיד בשלימות, יש בכוחו תמיד להתחיל עוד הפעם את התורה מתחילתה, ובאופן נעלה יותר.

ד. האמור לעיל הוא ביאור שייכות "לעני כל ישראל" ל"בראשית ברא" בתור התחלת התורה, שעל-ידי "לעני כל ישראל" יש כוח להתחיל עוד הפעם את התורה מחדש. אבל מהי השייכות ל"בראשית ברא" בפרט?

והעניין בזה¹³: "ברא" הוא מלשון גילוי¹⁴. ופירוש "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" הוא: "בראשית" – ראשית העבודה היא – "ברא", לגלות את ה"אלקים" שנמצא ב"את השמים", שמים וכל צבאם, וב"ואת הארץ", הארץ וכל צבא¹⁵.

בכל הנבראים, הן בצבא השמים והן בצבא הארץ, ישנו כוח וחיות אלקי שמהוה ומחיה ומקיים אותם בכל רגע ורגע, וחיות אלקי זה הוא כל מציאותו של הנברא, ואין זה אלא שהחיות הוא

10) ראה מנחות צט, ב.
11) ראה ד"ה ביום השמע"צ תרצ"ה פכו" (סה"מ קונטרסים ח"ב שלט, א). – נעתק ב"היום יום" כב תשרי, שמע"צ. וראה גם שיחת ליל שמח"ת דאשתקד סי"ב (תו"מ ח"ח ע' 82). וש"נ.
12) כמבואר בתניא פרק לב.
13) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"ד ואילך. וש"נ.
14) כמאמר "שמא הבריא" – חולין מג, ב.
15) ראה פרש"י בראשית א, יד.

לגמרי למשה, אזי נעשים כלי לקבל את הברכה: "וזאת הברכה אשר ברך משה גו'" "ממגד שמים" – עניינים רוחניים, "ומתהום רובצת תחת" – עניינים גשמיים.

ב. וזוהי השייכות של "בראשית ברא" עם "וזאת הברכה" ל"לעני כל ישראל", כי: בכדי לאחוז באמת באהבת ישראל – כל ישראל – הרי זה על-ידי היציאה מעצמו⁷, ובמילא, כאשר מונח אצלו האמת שמשלו אין לו מאומה, וכל מה שיש לו הרי זה של הקב"ה שהוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית – "בראשית ברא גו'" – ומצד זה מתמסר למשה ואתפשטותא דיליה – "וזאת הברכה גו'" – אזי יוצא ממציותו, הוא אינו מציאות בפני עצמו, הוא חלק מכלל ישראל – "כל ישראל".

ג. השייכות של "לעני כל ישראל" עם "בראשית ברא" היא כפולה. כשם ש"בראשית ברא" נותן כוח בעבודה של "כל ישראל" כנ"ל, כך גם "כל ישראל" הוא הכנה ל"בראשית ברא".

בשמחת תורה צריך כל יהודי לסיים את התורה ולהתחיל ללמוד עוד הפעם מחדש ובאופן נעלה יותר. אך כאשר יהודי מתבונן במעמדו ומצבו במשך שנה העברה – יכול לחשוב לעצמו: אני עדיין בכלל ולחלוטין אינו מוכן, וכיצד הנני שייך לזה?

על כך נותנים לו עצה (בתיבות האחרונות שבתורה) – ("לעני כל ישראל":

אם בתור פרט אינו יכול לבדו ללמוד את כל התורה ולקיימה – יכלול את עצמו עם יהודים נוספים, להחזיק לומדי תורה, ועל-ידי זה יהיה לו חלק בלימוד התורה של אותם יהודים שהוא מחזיק.

וכמאמר רו"ל⁸ – וכן הוא הדין⁹ – שעל-ידי זה שזבולון תומך בישכר, יש לו חלק בתורה שלומד ישכר.

אמנם, כל זה הוא רק אם מצד טרדותיו אין לו

6) ברכה לג, יג.
7) כדלקמן [בשיחה שם].
8) ראה ויק"ר פכ"ה, ב.
9) רמ"א יו"ד סרמ"ו ס"א.

פרשת בראשית

בראשית ברא אלקים (א,א)

הקב"ה ברא כל הנבראים מאפיסה מוחלטת... יש מאין (רמב"ן)

ההכרה שהעולם נברא מאין ואפס המוחלט מוליכה בהכרח למסקנה שחידוש עצום זה חל מחדש בכל רגע (כמבואר בתניא), והיינו, שהנברא כשהוא לעצמו – הרי גם עתה הוא אין ואפס, וכל קיומו הוא משום שהקב"ה מהווה אותו בתמידות. מי שמתבונן בעניין זה ומגיע לידי הכרה זו – יעשה גם את עיסוקיו הגשמיים כלים לאלוקות.

(לקוטי שיחות כרך א, עמ' 1)

והנחש היה ערום (ג,ג)

הנחש, המסמל את כוחות הקליפה, יכול לקבל יניקה רק מאותיות האחרונות של שם הוי', ו' ה', ולא מאותיות הראשונות, י' ה'.
 וכפי שמצינו בעמלק, שהוא "משורש נחש" (זוהר ח"ג קכד), שנאמר (פירוש רש"י בסוף פרשת בשלח) "אין השם שלם עד שיימחה שמו של עמלק", היינו שחיסר ופגם באותיות ו' ה'.
 וזהו "והנחש" – ו' ה' נחש.

(ליקוטי לוייזחוק, מסכת פסחים, עמ' קלט)

גדול עוני מנשוא (ד,ג)

בשעה שאדם חוטא ואחר-כך שב ומתחרט על החטא, הרי הוא מברר את החיות שהכניס למעשה העבירה ("כוח המתאוה"), ומעלהו לשורשו העליון.
 זהו שטען קין: "גדול עוני מנשוא" – אין ביכולתי לשאת ולהעלות את החטא...

(צוואת הריב"ש סימן קמ"א, עמ' 54)

ויתהלך חנוך את האלקים (ה,כד)

צדיק היה, וקל בדעתו להרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו (רש"י)

יש להבין, כיצד ייתכן לומר על אותו אדם שהוא גם צדיק וגם קל בדעתו להרשיע?
 יש לומר, שחנוך היה צדיק בעיקר משום שהאיר אצלו אור מלמעלה, ולא מצד כוחותיו. לכן אם היה נשאר באותו דור מושחת, והיה יורד למצב שבו האור אינו מאיר – לא היה יכול להישאר בצדקתו בכוח עצמו.

(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 86)

ה... [...] וזהו מה שנתבאר לעיל [.] שכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו עד עתה, ביכולתו לכלול את עצמו עם כלל ישראל, "לעיני כל ישראל", כמו חלק מן העצם, ועל-ידי זה יש בכוחו לסיים את התורה, ולהתחיל עוד הפעם מ"בראשית ברא".

והעניין בזה:

כאשר ישנו עניין "לעיני כל ישראל", היינו, שיוצא ממציאותו הפרטית, שאינו מחשיב את

בהעלם, והנברא נראה למציאות בפני עצמו. וזהו ראשית העבודה, לפעול שהחיות האלקי יהיה בגילוי – "ברא".

וכשם שבכל נברא ישנו האלקות שבו, אלא שהוא בהעלם, כמו כן ובמכל-שכן יש בכל אחד ואחד מישראל האלקות שבו, נפש האלקית, "חלק אלקה ממעל ממש"¹⁶, שיש בו. ואין זה אלא שמצד התלבשות הנשמה בגוף ונפש הבהמית יכול להיות שהגוף ונפש הבהמית יעלימו ויסתירו על

צריכים להיות מסורים כמו צאן לרועה שאין להם

רצונות משלהם, והולכים היכן שהרועה מוליך

אותם. כך נעשים כלי לקבל את הברכה

עצמו למציאות בפני עצמו, אלא הוא נעשה חלק מהעצם דישראל,

והיינו, שהתשובה של שמחת-תורה נוגעת בבחינת היחידה שבנפשו, "יחידה לייחדך"¹⁹, ועד לעצם הנשמה, שעל זה נאמר "כולן מתאימות", ומצד זה עומד בתנועה של "ואהבת לרעך כמוך", "לעיני כל ישראל",

אזי הוא מגיע ("ער רירט אָן") לא רק בעצמות אור א"ס ב"ה, ולא רק בעצמות א"ס ב"ה, אלא בעצמות ומהות ממש!

ואז יכול להמשיך ולקרוא "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", "ברא" מלשון גילוי, שמתגלה אצלו שהשמים וכל צבאם והארץ וכל צבאם, הנה כל מציאותם אינה אלא ש"ברא אלקים", היינו, שמציאות העולם כולו היא רק אלקות, "אין עוד מלבדו".

אור הנשמה, ועד שלפעמים יכולים אפילו להלחם עמה.

ועל זה צריך להיות העניין של "בראשית ברא אלקים" בנוגע לעצמו – לגלות את הנשמה שבו, שתצא ממאסר הגוף ונפש הבהמית ותתגלה כמו שהיא, לא רק כוחותיה הגלויים, אלא גם עצם הנשמה הקשורה עם עצמות, אשר הסימן על גילוי עצם הנשמה הוא "ואהבת לרעך כמוך"¹⁷, "לעיני כל ישראל", כנ"ל.

ועל-ידי עניין "בראשית ברא אלקים" בעצמו, ביכולתו לגלות אלקות גם בכללות העולם, בצבא השמים ובצבא הארץ, שבכל דבר יהיה נראה בגילוי שכל מציאותו הוא רק אלקות, ו"אין עוד מלבדו"¹⁸.

* * *

(קטעים משיחת ליל שמחת תורה ה'תשח"ו: תורת מנחם כרך כא, עמ' 94-91: 99)

(19) נוסח הושענות ליום ג' דחה"ס.

(16) תניא רפ"ב.

(17) קדושים יט, יח.

(18) ואתחנן ד, לה.

נצחיות הגוף על-ידי הנשמה

השכר לעתיד הוא גילוי ההמשכה שנעשית עכשיו

בפרשת בראשית מסופר אודות בריאת האדם: "וייצר הוי' אלקים את האדם עפר מן האדמה" – בריאת הגוף, ואחר כך – "ויפח באפיו נשמת חיים", נשמה שהיא "חלק אלוהים ממעל ממש". והכוונה בזה – כדי שהנשמה תעבוד עם הגוף כדי לעשות ממנו כלי לאלקות, והיינו, לפי שתכלית הכוונה היא "דירה בתחתונים" [דווקא ...]

וזוהו עניין תכלית ושלימות השכר שיהיה בזמן התחייה:

ידועה שיטת הרמב"ן (וכן פוסקת תורת החסידות להלכה) שהתכלית אינו גן-עדן לנשמות בלא גופים, אלא זמן התחייה שאז יהיו נשמות בגופים דווקא.

וטעם הדבר – על-פי הידוע שכללות עניין השכר הוא גילוי ההמשכות שנמשכים עכשיו על-ידי התורה ומצוות, וכיוון שתכלית ההמשכה היא למטה בגוף דווקא, שעל-ידי זה לוקחים את העצמות, לכן גם השכר – שענינו גילוי ההמשכה שעל-ידי העבודה – הוא למטה בגוף.

וזוהי מעלת זמן התחייה על גן עדן, שבגן עדן נמשך רק אור הממלא, מה שאין כן בזמן התחייה תהיה התגלות העצמות.

על-פי זה יובן מה שכתוב בזוהר שתחיית המתים תהיה על-ידי "עצם הלוז", שנשארת בשלימותה גם לאחר שהגוף נרקב, וממנה תתחיל התחייה:

ובהקדמה, שלכאורה אינו מובן: מצינו בגמרא ראייה לתחיית המתים בקליוחומר מבריאת האדם – "דלא הוה חיי, דהוה חיי לא כל שכן" (אותן שלא היו מעולם נוצרין ונולדין וחייין, אותן שהיו כבר לא כל שכן שחוזרין וחייין). ועל-פי זה אינו מובן: מהו הצורך ב"עצם לוז" – הרי אפילו אם לא יישאר מהגוף כלום, יכול הוא להיבראות מחדש, בקליוחומר מתחילת הבריאה, שאז נברא דבר שלא היה מעולם, ועל אחת כמה וכמה שדבר שכבר היה בעבר יכול לשוב ולהיבראות?

והביאור בזה – שהקליוחומר "דלא הוה חיי, דהוה חיי לא כל שכן" אינו אלא תשובה ל"הוא מינא", שרצה להכחיש את כל עניין תחיית המתים, וכדי לשלול סברא זו נאמר לו קליוחומר זה; אבל לאמתם של דברים – עניין התחייה אינו באופן של התהוות חדשה (כמו בהתחלת הבריאה), כי אם עניין של שכר וגילוי ההמשכה שממשכים על-ידי העבודה. והיינו, שפעולתה של הנשמה בעבודתה בגוף בזמן הזה על-ידי התורה ומצוות – היא המתגלית בגוף לעתיד לבוא, ולכן יש צורך באותו גוף עצמו שבו נתקיימו התורה ומצוות, ולא בהתהוות חדשה.

וזוהו ההכרח שתחיית המתים תהיה על-ידי ה"עצם לוז":

אילו היה אופן התחייה רק מצד הקליוחומר "דלא הוה חיי, דהוה חיי לא כל שכן" – היתה זו בריאה חדשה, ולא אותו הגוף שבו קיים האדם תורה ומצוות, ואילו הגוף שבו קיים תורה ומצוות – היה נפסד, מבלי שיישאר זכר מקיום התורה ומצוות על-ידי הגוף.

אמנם, לא זה הוא עניין תחיית המתים – שאינו בריאה חדשה, אלא גילוי ההמשכה שנעשית על-ידי העבודה, שלכן נעשית התחייה על-ידי ה"עצם לוז" דווקא, שהוא עיקר ועצם הגוף שנשאר תמיד בשלימותו, וממנו קם לתחייה אותו הגוף שבו נתקיימו התורה ומצוות.

(משיחת יום שמחת תורה תשי"ט: תורת מנחם כרך כד, עמ' 147-149 – בלתי מוגה)

מקור בכתב-יד של ספר היד

לגבי ציורי המנורה שבגוף כתב-היד של הרמב"ם ציין הרבי (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 201 הערה 15):

והעירני חכם א[חד] שלאחרונה נתפרסם שכן הוא גם בכתב-יד דספר היד בהלכות בית-הבכירה... אלא שנשמט על-ידי המדפיסים...

גרסת קאפח המכוונת

בדומה להנ"ל, כך לגבי גרסת הרמב"ם בהלכות ביכורים (לקוטי שיחות כרך כט עמ' 145 בשול"י הגליון):

העירוני זה עתה אשר בפירושו המשניות הוצאת קאפח... הגירסא היא כלפינו. וגם מפירושו המשנה שם משמע לכאורה שלא גרס תיבה זו במשנה... ואולי אפשר לומר... ויש להוסיף...

הבית-יוסף וקידוש ה'

ולגבי הבטחת המגיד להבית יוסף (לקוטי שיחות כרך כא עמ' 171 הערה 35): "זה עתה העירוני אשר ב"אזהרות ותקונים לסייגים" שבתחילת הספר [=מגיד מישרים] מפורש שהבטחה לקידוש ה' באה אחרי שיגמור כל חיבוריו ואם כן נכלל בזה גם השולחן-ערוך, אלא

שאינן בזה סתירה..."

סיום על מסכתות קטנות

כשביקר הגאון רבי פינחס מנחם אלתר (לימים בעל 'פני מנחם') מגור אצל הרבי בשנת תשד"מ אמר הרבי ש"כמה וכמה אחרונים מקילים בנוגע לסיום, ועד אפילו – על אבות דרבי נתן, וישנם אחרונים שהגזימו ומקילים לעשות סיום אפילו על פרק אחד בלבד!

"ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר אודות מסכת שלימה – גם מסכתות קטנות ובפרט 'אבות דרבי נתן' – מסכת שיש בה ריבוי פרקים, ואם כן לכאורה בטח יכולים לעשות סיום על מסכת בתלמוד ירושלמי".

בגיליון רכ"ד של 'הערות וביאורים' אוהלי-תורה (שהופיע לש"פ ויקהל תשד"מ) ציין הרב אברהם-יצחק-ברוך גרליצקי לשורת אחרונים המצדדים בעריכת סיומים, כפי שאמר הרבי.

כשהגיה הרבי את השיחה עם ה'פני מנחם' (התוועדות תשד"מ כרך ב' עמ' 1050; ומשם ל'בצל החכמה' עמ' 261) צויין שם: ראה יסודי ישורון ח"ו ע' סג ואילך. וש"נ... – ואחר-כך:

העירוני חכם א[חד] משו"ת מים חיים... שו"ת בית ישראל... יביע אומר... מהרש"ם... שו"ת בית אבי... נחלה לישראל.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 140 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמויכן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

"ומתלמידי יותר מכולם"

בתוך עשרות אלפי עמודי תורתו של הרבי והערותיו מוצאים אנו פעמים רבות את הביטוי "העירני חכם אחד" • הרבי ביקש: לא להימנע מלשאל ולהעיר, גם אם ייאלץ לחזור בו מדבריו... • לעיתים נודע לרבי כי דבריו תאמו את האמור בספרים שקדמו לו, וטרח לציין זאת • וארבע הערות של 'חכם אחד' הביא הרבי כסימוכין לחומרת ההגירה משכונות יהודיות

ההייתה סוכה בעזרה?

במכתב תורני מכ"ח בתשרי תש"ה דן הרבי בשאלה: מכיוון שאסור לעשות סוכה בעזרה משום לא תיטע לך כל עץ, איך אכלו הכהנים את שיירי המנחות בחג הסוכות. ותירץ אחד דמכיוון שמשולחן גבוה קא זכו הוי אכילת גבוה דפטורה מסוכה (אגרות קודש כרך ב, עמ' ט'; לקוטי שיחות כרך כט, עמ' 498).

בתוך שורה של הערות, מעיר הרבי מהנאמר שעשו סוכות "בחצרות בית אלקים" – שלכאורה הכוונה לעזרה, ודוחה זאת מכיוון שמצות סוכה היא לא רק באכילה ושתייה. בשולי אותו מכתב מציין הרבי:

העירני הרה"ג הרב אברהם זיסקינד דגם באכילה מצינו חיוב סוכה בעזרה, גם ע"פ הנ"ל [שנתבאר בגוף האיגרת], והוא באכילת לחמי תודה וכיוצא בזה דמותרין בכל העיר ונאכלין גם בעזרה (שבועות טו, א).

דברי ה'באר מים חיים'

הנה אוסף מיוחד מהמקומות שבהם הרבי ציטט הערות שקיבל, כשהוא מציין "העירני חכם

לשאל בלי להעלים

אמרו חז"ל (תענית ז, א. מכות י, א): "הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן".

יותר מפעם אחת ביקש הרבי שיעירו על דבריו. פעם אחת בשנת תשכ"ט הזכיר (שיחות קודש תשכ"ט, כרך א' עמ' 31) כי:

במסגרת הנהוג כמנהג רבותינו נשיאינו לקבל על עצמם הידור נוסף לפני ראש השנה, יקבלו [השומעים] על עצמם הנהגה חדשה לשאול על המדובר בהתוועדויות. אלו שרוצים לעשות זאת בדרך כבוד – ינהגו כן – ושאלו בדרך כבוד. השאלות ששואלים מיהודי בכלל צריכות להישאל בדרך כבוד (במיוחד כששואלים מיהודי שלומדים ממנו), על-כ"ל-פנים העיקר שישאלו ולא שיאמרו דבריהם בעולם (אפילו בעולם המנפש האלוקית שלו). ואם יהיה מקום לבאר שזה ממש אותו עניין ולא עניין הפכי יבארו זאת, ואפילו אם יצטרכו לומר כמימרת החכמים "דברים שאמרת לי לפניכם טעות הן ביד" יעשו כן...

ככלל עודד הרבי הערות לדבריו. בדרך כלל תירץ את השאלות וביאר את דבריו, עד שעל-פי רוב לא נותר מקום לקושיה או להערות אלו.

ה'קץ' של תשמ"ב

בלקוטי שיחות כרך כ (עמ' 234) התייחס הרבי לקיצין שנתנו גדולי-ישראל, ובהערה 50 שם ציין: העירני חכם אחד [ש]בספר 'דבר נצב' (להר"ר נ"צ בראך מקאשוו נ"י. תשל"ח) פרשת תולדות ובהר מחשב הקץ לשנת תשמ"ב.

היתה זו השנה שבה הופיעה השיחה לאור. דברי החיד"א בספרו 'מדבר קדמות' ערך קיווי צוטטו על-ידי הרבי בהתוועדויות בשנת תשמ"ו (ראה התוועדויות תשמ"ו כרך א' עמ' 156 ואילך) ולראשונה הזכירם בשם "העירני חכם אחד".

בסיום התוועדות י"א ניסן תשמ"ב (התוועדויות תשמ"ב כרך ג' עמ' 1246) דיבר הרבי על חיובן של הנשים בלימוד חסידות, וציטט את דברי הרמב"ם (סוף הלכות תשובה פרק י"ד) "עד שישגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה" (כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים), ואמ"כ פסקי-דין מפורש בדברי הרמב"ם שנשים חייבות בלימוד תורת החסידות; לדברים הקדים הרבי ואמר: "והעירני חכם אחד – שמפורש הדבר בהלכות תשובה להרמב"ם..."

גם בנוגע להכרזת הרמ"א במוצאי פורים שלא ישכחו להתפלל מעריב – הזכיר הרבי (בהתוועדות י"ד שבט תשל"ז סמ"ז – שיחות קודש תשל"ז כרך א' עמ' 450) "בלשון הידוע – העירני חכם אחד..." כמו כן בעניין חשיבות ההכרזה על ברכת המזון בל"ג בעומר תשל"ז (שיחות קודש שם עמ' 721) (ובזה הארכנו במדור זה בהזדמנות אחרת).

ארון עם או בלי כפורת

הרבי דן בשיחה (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 177) בפלוגתת רש"י ורמב"ן (כה, כא) אם שם 'ארון' כולל הכפורת והנפקא-מינה להלכה, ובהערה 29 שם מציין בין השאר:

העירני חכם א' דבתוספות הרא"ש (בני ברק – תשכ"ח) לר"ה כד, ב סד"ה מלחון: ויש לומר דלא מקרי שמשי אלא אם כן עשה כלי שלם כמו שולחן ומנורה וכן הארון עם הכפורת וכרובים. ובהערות המו"ל שם חוקר כנ"ל בנוגע לארון וכפורת כו', ומקשר זה במחלוקת רש"י והרמב"ן.

והמודפסים.

במכתב מיוחד של הרבי מחודש אייר תשמ"ג (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 331, התוועדויות תשמ"ג כרך ג' עמ' 1444): "העירני חכם אחד" אשר בשולחן-ערוך האריז"ל כתביד הנמצא בספריה [ה' של הרבי] מצא וזה לשונו: היה נוהג לומר נחם בברכת תשכון".

איך הניח ה' להחריב המקדש?

באחת משיחותיו (לקוטי שיחות כרך כ"ט עמ' 11) דן הרבי בשאלה: מכיוון שהשם-יתברך מקיים, כביכול, את המצוות שציווה את ישראל; כיצד אפוא אפשר להחריב את בית-המקדש כאשר הדבר כרוך באיסורים של "בל תשחית" ו"לא תעשון וגו'"? ואם הדבר נעשה מפני שלא היו ראויים שבית-המקדש יהיה בידם, יכול היה לגונזו כשם ש"נגנז אוהל מועד כו'", וממשיך שם לדון ולתרוץ בהרחבה.

לאחר הופעת השיחה בדפוס (בשנת תשמ"מ) ניתוספה הערה 28* ובה נאמר:

בהבא לקמן העירני ח[כס] א[חד] מספר נפש חיים (לר' חיים פאלאגי) מע[רכת] הבי"ת אות יד. ושם נסמך.

כיוון לפירוש המהר"ם שיק

בלקוטי שיחות כרך לח (עמ' 106) מבאר שגם לדעת הרמב"ם אפשר לומר ולפרש הא ד"שער לוי אחד", דלעתיד יטלו חלק בארץ, אבל לא בארץ כנען אלא בארץ קיני קניזי וקדמוני.

ומציין הרבי (הערה 42): "העירני ח[כס] א[חד] שכן כתב במהר"ם ש"ק (מצוה תקה לא תעשה רצט) ד"שער לוי אחד" הוא רק בקיני קניזי וקדמוני..." (הרבי משווה זאת גם לפירוש תולדות אדם לשופטים).

בהדרן על מסכת פסחים (תשל"ב) שנדפס בספר 'ההדרנים על הש"ס' (כרך א' עמ' נחונט) ישנה הערה 31* ובה נאמר:

אח[ת] זמ[ן] – הראני חכם א[חד] ההדרנים למסכת פסחים בס[פרים]: חוט המשולש לפלגות ואובן. וכן בספר נזר הקודש (למסכת זבחים לו, א).

אחד" או "העירני אחד" "הראני אחד".
חז"ל מציינים שדינה בת יעקב אבינו "על שם
יציאתה נקראת בת לאה שאף היא יצאנית היתה",
ומפרש הרבי לקוטי שיחות כרך לה עמ' 151):
שתכונה טובה זו של דינה, שהיה ביכולתה לצאת
לראות בבנות הארץ ולהחזירן למוטב, באה לה
מאמה, שאף היא נהגה לצאת כן. ולכן מדגיש
רש"י "בת לאה ולא בת יעקב", כי עניין זה ירשה
מלאה, מה שאין כן יעקב הסתירה מעשיו ומנעה
מפעולות מסוג זה, ועד שנענש על כך.
בהערה 18 כותב הרבי:

לאחר זמן העירני ח[כם] א[חד] שעל דרך זה
פירש ב'באר מים חיים' (לבעל המחבר ספר 'סידורו
של שבת') על התורה כאן, שיציאת דינה היתה
לשם שמים להכניסן תחת צל כנפי השכינה כו'.
אמנם, ממשך הרבי, יש שינוי מדבריו, שהרי
ה'באר מים חיים' מסיים: "אחר כל זה הנה הכתוב
צוח ואמר 'כל כבודה בת מלך פנימה כו', ודינה
שיצתה על-כן 'וירא אותה שכם'. עיין שם.
אבל על-פי פירוש רש"י פרשתנו (וישלח ה'ל),
שהעובדה שנפלה ביד שכם היה עונש ליעקב על
זה שמנעה מעשו - יש לומר, שבגוף יציאתה לא
היה עניין בלתי רצוי (על-דרך יציאת לאה שהיתה
למעליותא בשלימות), ומה שאירע לה היה עונש
ליעקב ... (אלא שב'באר מים חיים' שם לא הביא
מפירוש רש"י ה'ל).

הצלת היחיד והיזק הרבים

בשיחתו מאחרון-שלפסח תשכ"ט בנושא
"תופעת ההגירה משכונות יהודיות" (לקוטי
שיחות כרך ו, עמ' 350 ואילך), מציין הרבי ארבע
הערות בזו אחר זו "העירני חכם א'..." (הערות 2-1
בעמ' 350; הערה 3 בעמ' 351; הע' 4 בעמ' 354).
באחת מהן מציין כי אין לו את הספרים עצמם
לעיין בהם:

1) העירני חכם א[חד], אשר בטור שם כתב,
שלפי שיטת הגאונים "אפילו שהוא עני ואין לו מה
יאכל, יתפרנס מן הצדקה ואל יגרום היזק לחבירו".
כן אינו רשאי למכור את הבית לעכו"ם "אפילו אם
רוצה לקבל עליו אונסא דמתייליד לשכנו" (פרישה
שם). וגם לפי שיטת ה"ש מחלקים" (עיטור בשם

רבינו משה בר חנוך) מותר למכרה לצורך פרנסתו
דוקא אבל לא בשביל להרויח. וגם בשביל פרנסתו
- דוקא באם מקבל עליו כל אונסא.
2) העירני חכם א[חד] מתשובת בעל הנטע
שעשועים (המוענתקת ב"כסף הקדשים" לחו"מ
שם) שאסר מכירה לעכו"ם, לפי שכוונת הנכרי
(בעובדא שבה דנה התשובה) היתה לגרש בעלי
השטיבלך כו'. עיי"ש.

ושם בתשובה מבעל "כסף הקדשים", איך
שהרבה נתחבט להתיר מכירת בית לנכרי, אפילו
באופן שלא היה נמצא ישראל שיקנה בשויו וגם
המוכר היה נחוץ למעות - ובכל זאת לא התיר אלא
רק משום שלא היה שם לישראל שום דראא דהזיקא
על-ידי מכירה זו.
3) העירני חכם א[חד] מס' שער המשפט סקל"א
סק"ד. משפט שלום - מבערזשאן - סקע"ה. ואין
הספר תחת ידי.

4) העירני חכם א[חד] מר"ן שבת (מבא):
"דנזקא דרבים כסכנת נפשות חשיב לן". וב'גליוני
הש"ס" - למהר"י ענגל - לשבת שם: "ואף דאיירי
כאן בנזק הגוף.. מכל מקום זה ערך אחד עם ממונ".
עיי"ש. ועיין שם גם-כן ש"דבר זה דממונ רבים
כנפשות חשוב, יש לו מקור בס[פר] החינוך מצוה
רל"ו". ולפי זה יש לדון - אפילו באם ה"הזיקא
דרבים" (הבאה על-ידי ההעתקה) היתה רק בנוגע
לממונ, ואפילו כשההעתקה היא הצלה ודאית של
המועתיקים - אם מותר ליחידים להציל עצמם על-
ידי הגדלת הזיקא דרבים. ובפרט שה"הזיקא דרבים"
יש בה גם משום עסקי נפשות ר"ל... והצלת המיעוט
שעל-ידיה - מוטל בספק.

קטני קטנים במצוות הקהל

העירני ח[כם] א[חד] מתוספות יום-טוב למגילה
פרק א' משנה ג: וטף לא באו אלא כדי ליתן שכר
למביאייהו.. ואם-כן אפילו הוא קטן כמות שהוא יש
שכר למביאייהו ומביאין אותו.

הערה זו (התועודיות תשמ"ז כרך א' עמ'
457) באה בסיום הערה ארוכה של הרבי למכתב
כללי מ"יום שלשים לחודש תשרי שהוא ראש-
חודש מרחשוון ה'תשמ"ז", ובה הרבי מפלפל ודן
(דיבור-המתחיל טף), מאיזה גיל צריך להביא

אותם למצווה זו. בסיום דבריו מצטט את הערת
ה"ח"א" הנ"ל.

יצוין כי דברים אלו צוטטו גם בהערה בשולי
הגיליון, בתור "הוספה לאחר זמן" למכתב כללי
מיום י"א אדר שני תשמ"א (לקוטי שיחות כרך כא
עמ' 489).

מקור בצמה-צדק - ותירוץ אחר

בלקוטי שיחות כרך יא (עמ' 146 שוליי-הגליון
להערה 45) מציין הרבי:

העיר חכם א' שמה שנתבאר כאן בשם החתם-
סופר (והרב עקיבא איגר) ושעל-פי-זה מתורצת
קושיית הרשב"א ב'שיטה מקובצת' - שכן כתוב
בשו"ת צמח צדק חלק יורה דעה סימן רל ובחלק
אבן העזר סימן קנ"ט.

ברם ממשך הרבי:

אבל ב'פסקי דינים' אורח חיים סימן תמח תירץ
לכאורה תירוץ אחר.

חיוב החזרת ריבית

בשיחת קודשו של הרבי בעניין מחילה בריבית
(לקוטי שיחות כרך יב עמ' 116 ואילך) נאמר
בהערה 22:

העירני ח[כם] א[חד] דבשו"ת אבני נזר (סימן
קס"ח סק"א) כתב שס"ל להרמב"ם (לפי ביאור
המגן אברהם שהטעם מה שלא מנה הרמב"ם מצות
החזרת ריבית הוא "לפי שהיא נכללת במצות השבת
הגזילה") שהוא "חיובא דממונא".

הרבי מפלפל בדברים (בשולי הגליון שם) אבל
מוכיח בהמשך ההערה - שדעת הבית-יוסף אינה
כן, עיין שם.

נרות שבת

בעניין הדלקת נרות שבת, וב' הנרות הם כנגד
האשה ובעלה, ציין הרבי (במכתב מכ"ח תשרי
תשל"ה - אגרות-קודש כרך ל' עמ' כט):

זה עתה העירני ח[כם] א[חד] שכן הוא באל"י
רבה סימן רסג ס"ק ב וב'מטה משה' חלק ד' ס"ק

יד - ואין הספרים תחת ידי עתה.
ועוד באותו נושא:

והמובא מראב"ה סקצ"ט שאין להדליק פחות
משני נרות - כנראה יחידאה הוא.
שוב כותב הרבי:

העירוני במה שכתבו בזה בשבלי הלקט, כל בו,
מטה משה בשם התנחומא.

תיקון נכון של המהדיר

פעם הגיה הרבי בפירוש רש"י פרשת ויקרא
(לקוטי שיחות כרך ז"ך עמ' 16 הערה 3):

ולכאורה צריך להיות בפרש"י שם "שנאמר
באשמת" ולא "לאשמת" (שיגרת לישינה דקרא
בכהן משיח).

ובשוליי-הגליון ציטט הרבי "וכן הועתק ברבינו
אליהו מזרחי כאן". אחר-כך באה הוספה:

העירני חכם א[חד] שכן תיקן גם [=המהדיר]
ברלינר במהדורה תניינא שלו, ובמהדורה קמא
שלו מביא גירסא כזו מכתב-יד. וכן הוא בב' כתבי-
יד רש"י שתחת ידי. ובעוד ב' כתבי-יד שתחת ידי
הגירסא בפרש"י: כמו לאשמת העם שנאמר ונעלם
דבר... ועשו.

איך נקרא הספר?

בשולי שיחה על רש"י (לקוטי שיחות כרך ח"י
עמ' 372) מציין הרבי: "וכן תירץ במיני תרגומא,
ויש גורסין - תרגימא (לר' ישעיה (פיק) בערלין)
קושיית הרמב"ן על רש"י".

ממש בשוליי-הגליון מציין הרבי:

והעירני חכם א[חד] אשר בהקדמת המחבר
לספרו "יש סדר למשנה" (שנדפס בסוף משניות
יכין ובוועז) [=הגירסא] "מיני תרגימא על אונקלוס"
וכן בפירושו לברכות... מה שאין-כן בהקדמת חתן
המחבר "מיני תרגומא".

גם לגבי לוחות השנים שבטור אורח-חיים
לאחרי הלכות ראש-חודש, ציין הרבי לגבי טעויות
שנפלו בהם (לקוטי שיחות כרך ח"י עמ' 381
בשולי הגליון):

"לאחר זמן הראני חכם א[חד] הספר שארית
יוסף (שאלוניקי. שכ"ח)... שנפלו בו טעות הסופרים